

QUÉ DIUEN, LOS DE BARCELONA?

Deixo el cotxe de través, a tocar de la paret blanca. He matinat massa per fer un aparcament bonic. Trec el mòbil de la guantera i, per variar, ni una ratlla de cobertura. Diuen que l'esperança és l'últim que es perd, així que no estava de més comprovar-ho a la porta del cementiri. En fi. Engrapo els poms de dàlies del seient de l'acompanyant i els ajec al capot. L'abric me'l poso fent un bot i m'embolico amb dues voltes de mocador. No em pensava pas que faria tant de fred.

Del cap del camí m'arriba una xerrera de dones, ofegada tot seguit pel petarram inconfusible del tractor de l'agutzil, que em surt del revolt aixecant la polseguerada d'un genet de l'apocalipsi.

—Ep, qué diuen los de Barcelona?

—Que fa nosa, el cotxe, aquí?

—Quina nosa vols que faigui, dona, si hi ha *puesto* de sobres!

Esclar que hi ha lloc de sobres, quines coses, això no és la zona blava. Aquí tothom aparca on vol, per ara i tant. Per això al poble tothom va amb el cotxe al cul, perquè encara no hi han arribat els sistemes que te'l fan avorrir.

Mira, avui siràs la primera, riu el Domingo, fent girar la clau amb un grinyol.

—Que te hi has d'estar molts dies?

—No, només pel pont.

—Ahir va fer una ventada de por, no sé com estarà, tot això.

En efecte, el nínxol té un dit de pols. Els racons acumulen triangles menuts de terra compacta, però ni més ni menys que l'any passat, i que l'anterior. Trec un clínex de la bossa i el passo amb dos dits pel solc de les lletres que diuen el nom de ma mare, unes lletres de pal que regalimen granets de sorra minúsculs, penso, com de platja.

—A on vas amb mocadorets, dona? Que vols un drap?

L'Àngela de ca l'Alegre s'acosta armada amb un raspall d'escombra, porta un pulveritzador a punt de disparar i li pengen dos draps de cada espatlla.

—Que no t'ha donat re, ta tieta, per llimpiar?

No tinc temps de dir ai, que ja està fent raspallades a la superfície de la làpida, aixecant un núvol localitzat de pols. Té, veus?, i ara hi aplica quatre ruixades disperses d'un líquid rosenc: Això va molt bé, mira, i la creu, ara ho veuràs. Agafa el drap i comença a treure un llustre enèrgic dels paral·lelepípedes de la creu: Mira, mira, com brille, mira: noveta, semble, i les argolles, veus? Flas, flas, ruixa el coll d'una de les anelles, i ara de l'altra, i els treu la lluisor que m'imagino que ni fa vint-i-sis anys, el matí de maig que s'estrenaven, no havien tingut.

—Carai, Angeleta, què és això, Cillit Bang?

L'activitat ha atret les dones, que fan amfiteatre al voltant de l'escena, carregades de draps, galletes, raspalls i pulveritzadors. Xiqueta, aviat no et coneixerem! Ara em toca somriure i sotmetre'm servilment a la conferència de premsa, mentre apunto una creueta més a la pissarra mental: Aviat no et coneixerem: creueta; Ara feie dies: creueta. No baixes gàrie, no: una altra creueta, doble. A veure quantes en portaré, al vespre. Que has vingut sola? Sí, avui sí, la Glòria està

amb ciàtica, que no s'ha pogut aixecar. Ai, sí, xiqueta, és que treballe massa, ja l'hi dic jo. I tu no érets casada, no, oi? No, no, casada no. Poro venies amb un xic molt maco, aixins alt. Sí, sí, aquet any s'ha quedat a Barcelona. Ai, és que us feu tan grans, te vei molt maca, molt maca. Gràcies, gràcies. I ta germana tamé fa dies...! Ui, la Joana, vés-li al darrere..., al Nadal, la veurem! Això, això, per Nadal, cada ovella tal i tal. *Bueno*, m'hai alegrat molt de veure't, xiqueta, no siguis tan cara de veure. No siguis tan cara de veure: creueta. Ja no em molesta que m'ho diguin, per això. El que més em molesta, ara, és que sigui veritat.

Després de fer net el nínxol dels padrins amb el drap que m'han encolomat les dones, enfilo el pom a l'argolla i em dispo a fer la volta de rigor pels dos claustres del cementiri. Un tercer és en construcció, amb un reng de nínxols d'obra nova que fan que la parròquia, cada any que hi passa pel davant, emeti un sospir i comenti el mateix: Aquets són los que mos tocan a nantros. Amb la xerramenta de les dones de fons, treballant a consciència en els seus nínxols, camino en silenci repassant una mica per damunt les làpides de marbre negre, de marbre blanc, de marbre gris, les individuals i les familiars, i en llegeixo els noms, o m'aturo en el medalló d'alguna fotografia verdosa, marronosa, groguenca, de rostres que no recordo que s'haguessin fet tan vells, amb uns ulls que et diuen Passaràs per la Terra, passaràs.

Faig també una aturada especial, com tots els jóvens del poble, davant del Jaume de cal Petit. Al peu de la làpida, el gerro de roses recents s'ha tombat del vent, i l'adreço com puc.

El Jaume era de la quinta de ma germana i del Bernat de cal Trau, fins al moment els tres únics representants de la seua edat al poble. Un altre mort dels que tornen diferents les cases. Vint-i-un anys, tenia. Es fa estrany, quan et creus

tan omnipotent i eterna, de veure inscrita en una làpida una data de naixement tan pròxima a la teua. *Et recordarem sempre*, hi diu davall. No crec que a l'església gran hi hagués hagut mai tant de jovent com el dia del seu enterro. Van pujar de tots els pobles del voltant, els que havien estudiat amb ell a l'institut i els que no, i molts, també, de la carrera. Jòvens a dintre, mirant a terra, i jòvens a fora, fumant, amb els ulls enrogits: Jo no puc entrar, és que no ho puc veure. El Bernat del Trau i ma germana, acabada d'arribar de Londres i sense dormir, devien ser dels que eren a dintre. En el banc del davant de tot, la Clara Petita em descansava a l'espatlla, deixant-se sostenir el front com en les excursions del col·legi en autocar, que al primer tomb ja estava com una sopa. Al sermó em va dir que se li havien tapat les orelles: No sento res, Èlia, res de res.

El taüt, llarguíssim, va sortir de l'església a espatlles de mon pare, els dos fills de l'alcalde, el Robert de l'Espart, el Martí de cal Sant Pau, un parell de cosins i el Bernat del Trau. Tots ploraven, i ploràvem tots. Des del cop mortal, la Clara Petita mai no va ser la mateixa, que és allò que es diu. Però, en aquest cas, també parlo per mi.

En el moment que vaig saber que el Jaume era mort, vaig entendre que en aquell racó minúscul que era el poble, aleshores tot el meu univers, la fatalitat suprema havia deixat de ser patrimoni exclusiu de casa meua, de cal Pedró. Que a partir d'aquell dia s'havia instal·lat a cal Petit, els havia entrat per la porta com aquella capelleta de la Sagrada Família que s'anava passant de casa en casa per a les oracions particulars: fins a nou avís, ara li tocava a cal Petit, i sense haver-ho demanat. Els primers dies havia arribat a somiar que li portava a la Clara un testimoni de fusta fosca, com en les curses de relleus, però embolicat en un drap de fer farcells, i els segons que precedien a agafar consciència del món m'en-vaia un terrible sentiment de culpa.

Durant molts anys, la mare de la Clara va estar arrossegant el Tomeu fins al punt on van trobar la moto, per lligar un pom de flors de temporada a la soca d'un ametller cremat. Hi ha dolors i dolors, però de seguida vaig entendre que el de cal Petit, al poble, decantava bastant més la balança que el *nostre*. La diferència és que, en el seu cas, potser per superstició o per solidaritat humana, cal Petit va ser amnistià automàticament de les precaucions hereditàries dels fantasmes passats. No sé qui va haver de fer el pas contrari, si els que avui dipositen flors als darreres del cementiri o els que passen a senyar-se davant de la tomba negra que, com una Kaaba, s'eleva sobre dos esglaons al mig de la plaça gran del cementiri. La creu de marbre, monumental, es pot veure des de fora estant. Em recordo de petita, escapada de la mà de ma mare atreta per aquest túmul majestuós amb els baixos colgats de poms magnífics comprats en floristeries de Móra. Amb el dit a la primera línia, de costat, començava a llegir «*Aquí yacen los restos de los que fueron vilmente asesinados...*», i tot de cognoms, alguns que em sonaven, d'altres no. I després, Mama, qui són *los enemigos de Dios y de la Patria*? Ja te ho explicaré quan arribem a casa. Però quan arribàvem a casa jo ja no me'n recordava. Ni ma mare, ni mon pare, ni ma tieta ni mons padrins no me'n van resoldre mai el misteri. Només mon pare, un dia, va dir una cosa així com que Al final, tamé eren gent del poble.

Amb les mans al sècs dels colzes, ara un pas, ara l'altre, camino per un sòl de terra sembrat d'estelles blanquinoses, on de tant en tant hi sobresurt un nus osteoporòsic, o, si saps on mirar, un fragment que sembla una closca enterrada d'ou d'estruç. Davant d'aquest escampall macabre, què no havíem rigut amb la Clara, seguint les ocurrències de ma germana i el Bernat del Trau! Els nois normalment no visitaven el cementiri, però el de cal Trau anava per lliure i acompanyava la

Joana a fer la ronda de Tots Sants. Aleshores tant l'un com l'altra eren uns adolescents descarats i una mica sinistres, i avançaven amb el nas enganxat a terra, aixecant amb la punta de la sabata algun element que podia semblar un tros de canya, un fragment de plat corcat, o un ullal prehistòric de fusta blanca, i anaven fent conyes sobre les troballes. La Clara i jo, que devíem tindre uns onze o dotze anys, els seguíem enriolades, conscients que aquelles maniobres tenien un punt de sacríleg. Mira, reia el Bernat: Una junta de culata. I la Joana es girava i deia: Ei, Eliete, amb aquesta i aquesta podem fer una dentadura nova pa' la padrina. Calleu, beneits, cridava fluixet la tieta, quan ens sentia: Això no s'haurie de consentir, algú li haurie de dir *algo*, al Domingo. I cada any igual. L'any que ve arreglaran lo cementiri. I l'any que ve sempre era l'any que ve.

Si avui ma tieta s'hagués trobat bé —i la cosa deu ser grossa, perquè de dones sofertes com ella ja no se'n fan— no m'hauria calgut matinar tant. Ella hauria format part d'una escuderia de neteja que probablement hauria competit amb la de l'Angeleta de ca l'Alegre per deixar els nínxols a punt de revista des de primera hora del matí. Perquè, al poble, un nínxol desatès és el greuge més gros que se li pot dedicar a la parentela traspassada, o el greuge més gros que es pot dedicar una casa a ulls dels veïns, segons com es miri. I és feina atàvica de les dones que la imatge pública dels propis difunts llueixi amb tot l'esplendor. El primer cop que vaig tindre consciència d'aquest fenomen se'm va ocórrer de ficar-hi cullerada: Tieta, això és injust, podríeu fer torns amb lo papa, un any cada un, per exemple, i així. Calla, calla, no diguis *tonteries*.

Doncs allò que dèiem: si ma tieta no m'hagués demanat la suplència, jo hauria baixat xino-xano de Barcelona a migdia, i de cap a taula. Havent dinat, a l'hora que els hòmens van al cafè, l'hauria acompanyat a repetir la ronda, les dues

agafades del bracet, i m'hauria ensenyat les octubreres que havia triat per a la mare, i les dels padrins, i mira, aquí hi ha el Frederic de cal Tal, aquí la Rossita de cal Pasqual, i sa germana a l'altra punta, pobreta, que no tenie la culpa de re. Ma tieta està al corrent del contingut de tots els nínxols, per críptica que sigui la làpida. De vegades només presenten tres lletres i una data marcades amb punxó de paleta sobre una pantalla de guix. Aquesta és la d'aquell foraster que es va morir a la fonda, et diria, lo que feie les obres de l'Ajuntament, que li va agafar un atac de cort i ningú no el va reclamar. Ere molt maco, aquet noi, molt maco, ere. Un atac, li va agafar, havent dinat. No em trobo bé, no em trobo bé..., va anar al vàter i se hi va quedar, que tampoc no és que fos gàrie gran. Mira, a vegades més val aixins. I potser ho diria pensant en la mare. O potser en el Jaume Petit.